

**KOALICIJOS „PSIHIKOS SVEIKATA 2030“ PASIŪLYMAI LR SEIMO VALDANČIAJAI KOALICIJAI:
DĖL PERMAINŲ LIETUVOS PSIHIKOS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMOJE**

Psichikos sveikatos sistema turi užtikrinti pagalbos tęstinumą ir apimti visus komponentus - nuo veiksmingų prevencinių programų iki plataus prieinamų ir kokybiškų paslaugų spektro vaikams ir suaugusiems, turintiems psichikos sveikatos sunkumų.

COVID-19 pandemija tik dar labiau atskleidė, kad a) psichikos sveikatos, emocinių bei psichosocialinių veiksnių svarba visuomenės sveikatai ir gerovei yra labai didelė; b) Lietuvos psichikos sveikatos priežiūros sistema (kaip ji veikia, yra finansuojama ir prižiūrima) neatitinka šiuolaikinių principų ir žmogaus teisių standartų.

Formuluojant ir įgyvendinant psichikos sveikatos politiką, siekiant priartėti prie sėkmingiausiai šioje srityje veikiančių valstybių, reikalingas sisteminio lygio proveržis. Jo svarbiausios kryptys būtų šios:

1. Psichikos sveikatos politiką laikyti vienu iš prioritetų ir sisteminius sprendimus perkelti į Vyriausybės lygį. Spręsti dėl Psichikos sveikatos strateginio dokumento reikalingumo.
2. Sukurti ir pradėti įgyvendinti nepriklausomą psichikos sveikatos politikos formulavimo ir įgyvendinimo stebėsenos mechanizmą.
3. Rekomenduoti mokslo ir studijų įstaigoms peržiūrėti prioritetus ir daugiau dėmesio skirti šiuolaikinių psichikos sveikatos stiprinimo principų įtvirtinimui, rengiant specialistus ir vykdant mokslo tyrimus.
4. Įvertinus sistemoje susikaupusias spragas ir netolygumus, pradėti kokybiškų paslaugų plėtrą, stabdant perteklinę medikalizaciją ir institucionalizaciją, numatant etapus ir pilotinius projektus.

Tarp svarbiausių krypčių, vykdant veiksmingų paslaugų plėtrą, būtų šios:

Nuosekliai ir ryžtingai plėtoti bendruomeninio lygmens paslaugas vaikams ir suaugusiems su intelekto ir/ar psichosocialine negalia bei autizmo paliestiems asmenims, mažinant sistemos priklausomybę nuo institucinės globos įstaigų, siekiant jų atsisakymo ir užtikrinant šių žmonių teises į orias sąlygas ir integraciją į visuomenę.

Įgyvendinti JT Neįgaliųjų teisių konvencijos svarbiausias nuostatas, ypatingą dėmesį skiriant žmogaus teisių pažeidimų psichikos sveikatos priežiūroje identifikavimui ir prevencijai, aktyviai įtraukiant nevyriausybines organizacijas.

Užtikrinti veiksmingų psichikos sveikatos stiprinimo ir psichikos sveikatos sunkumų prevencijos programų tvarų ir tęstinį vykdymą.

Sukurti kokybiškas antrinio sveikatos lygmens paslaugas, skirtas suaugusiems, vaikams ir paaugliams su psichikos ir elgesio bei raidos sutrikimais, ypatingą dėmesį skiriant veiksmingoms psichosocialinėms intervencijoms. Šios paslaugos turėtų esmingai papildyti pirminių psichikos sveikatos centrų teikiamą pagalbą ir padėti išvengti nebūtinės hospitalizacijos bei sukurtų alternatyvą priverstinėms priemonėms psichiatrijoje.

Vykdyti veiksmingas, moksliniais tyrimais grįstas savižudybių prevencijos programas, plėtojant prevencinių, intervencinių ir postvencinių paslaugų tinklą padidintos savižudybių rizikos asmenims.

Sukurti veiksmingą žemo slenksčio psichosocialinės pagalbos paslaugų tinklą emocinių ir psichosocialinių sunkumų turintiems asmenims.

Plėtojant naujas paslaugas, sudaryti galimybes jas teikti, adekvačiai kompensuojant, nevyriausybinėms organizacijoms ir privačiai praktikuojantiems specialistams.

Koalicija „Psichikos sveikata 2030“, vienijanti proveržio psichikos sveikatos sistemoje siekančias organizacijas ir individualius narius-ekspertus, pasirengusi bendradarbiauti su LR Seimu ir Vyriausybe, prisidėdama prie permainų šių organizacijų ir ekspertų turima patirtimi ir ekspertize.

Koalicijos „Psichikos sveikata 2030“ vardu – Žmogaus teisių stebėjimo instituto, vykdančio koalicijos veiklos koordinavimą, direktorius

Dainius Pūras